

Міхно О. Педагогічний календар. Серпень–2017 : [пед. календар на серпень 2017 р.: Геймазе О. (1892–1958), історик, педагог; Макарушка О. (1867–1931), вчений, педагог; Чавдаров С. (1892–1962), вчений, педагог; Грушевський О. (1877–1942/43), історик, літературознавець; Маковей О. (1867–1925), письменник, педагог] // Справи сімейні. – 2017. – №8. – С. 26–28.

Педагогічний календар. Серпень 2017

125 років від дня народження Осипа Гермайзе (1892—1958), українського історика, педагога, громадсько-політичного діяча

Гермайзе Йосип Юрійович (також Гермайзе Осип) народився 5 серпня 1892 р. у Києві в сім'ї фотографа. Закінчив Третю Київську гімназію (1910) р. та історико-філологічний факультет Київського університету (1916). У 1917—1929 рр. викладав загальну та спеціальні курси історії України, історію революційних рухів і марксизм-ленінізм у середніх та вищих навчальних закладах Києва, зробив значний внесок в українізацію освіти. 1918 р. читав лекції з історії України на літніх учительських курсах в Умані, Кролевіці, Миргороді, Гадячі. Одночасно почав викладати історію в київській середній школі № 19.

Наукову діяльність розпочав з Українського Наукового Товариства, де протягом 1918—1921 рр. займав низку науково-організаційних посад. З 1918 р. працював в установах ВУАН: обіймав посади секретаря історичної секції, керівника секції методології та соціологічного обґрунтування науково-дослідної кафедри історії України, керівника Археографічної комісії та Комісії з вивчення історії Лівобережної України.

Сфера наукових інтересів ученого – історична географія України, колонізація Лівобережної України, Велике князівство Литовське у XVI ст., економічна історія білоруського та українського селянства XVI—XVIII ст., рух декабристів. Автор понад 50 наукових та науково-популярних праць у галузі історії України: з історіографії, історії громадянського і революційного рухів, краєзнавства, історії селянства і літератури, значна частина яких залишилася неопублікованими і була втрачена. Друкувався в «Записках історико-філологічного відділу ВУАН», журналах «Життя і революція», «Червоний шлях» та ін.

У 1929 р. арештований за сфабрикованою справою Спілки визволення України (СВУ) і у квітні 1930 р. засуджений разом з іншими представниками української інтелігенції (С. Єфремов, М. Слабченко та ін) до 5 років ув'язнення. У 1934 р. достроково звільнений і висланий до Саратовської області, де займався викладацькою діяльністю. У 1937 р. отримав новий строк ув'язнення, який у 1944 р. був продовжений. Помер на засланні. Реабілітований у серпні 1989 р.

150 років від дня народження Остапа Макарушки (1867—1931), українського вченого, педагога, культурно-освітнього діяча

Макарушка Остап народився 9 серпня 1867 р. в м. Яворів (нині Львівська обл.). Закінчив Львівську академічну гімназію та Львівський університет. У 1894—1905 рр. учителював у Львівській та Коломийській гімназіях, з 1910 р. був директором Львівської жіночої семінарії (за іншими даними — учительської семінарії Українського Педагогічного Товариства у 1911—1921 роках). У 1921—1931 рр. — інспектор середніх шкіл товариства «Рідна Школа».

О. Макарушка — автор біографії О. Потебні та О. Огоновського, оглядових статей про переклади творів давньогрецької і римської літератури українською мовою в часописі «Еос». Сприяв забезпеченню гімназійної молоді посібниками з давньогрецької і латинської мов. Підготував 5 підручників для навчання класичної філології в середніх школах та латинсько-український і грецько-український словники. Основні праці: «Словар українських виразів, перенятих з мов туркських» (1895), «Омелян Огоновський. Єго жите і діяльність» (1895), «Короткий огляд руско-українського письменства від XI до XVIII століття» (1896), «Жите і значіне Олександра Потебні» (1901). У співавторстві з Я. Левицьким переклав українською мовою Святе Письмо та інші церковні книги. О. Макарушка є автором одного з перших україномовних посібників із педагогіки «Науки виховання» (1922); здійснив переклад «Казок братів Грімів» (1899). Помер Остап Макарушка 21 листопада 1931 р. у Львові.

125 років від дня народження Сави Чавдарова (1892—1962), українського вченого, педагога, директора Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР

Народився Чавдаров Сава Христофорович 9 серпня 1892 р. у селі Бешалма (Молдова) у сім'ї вчителя церковнопарафіяльної школи. В 1913—1917 рр. навчався на слов'яно-російському відділенні історико-філологічного факультету Київського університету. В 1917—1926 рр. учителював у школах Київської області, викладаючи українську і російську мови, суспільствознавство. З 1929 р. викладав у вищих навчальних закладах педагогіку, історію педагогіки, методику російської та української мов. З 1930 р. — заступник директора Київського інституту соціального виховання. У 1932—1938 рр. завідував відділом мови і літератури, а з 1938 р. і до початку війни — відділом педагогіки та виконував обов'язки заступника директора з наукової роботи в Українському науково-дослідному інституті педагогіки. З 1939 по 1941 рр. — професор Київського університету, з 1941 по 1943 рр. — завідувач кафедри педагогіки Сухумського педагогічного інституту в Грузії. У 1943—1956 рр. — директор Інституту педагогіки. З 1944 по 1962 роки завідував кафедрою педагогіки Київського університету. Помер 20 вересня 1962 р. у Києві.

За 50 років науково-педагогічної діяльності Сава Чавдаров пройшов шлях від звичайного вчителя до відомого вченого. Коло його наукових інтересів було різноплановим і широкомасштабним: учений досліджував проблеми загальної педагогіки, історії педагогіки, дидактики, лінгводидактики, методики викладання української мови, теорії виховання тощо. С. Чавдаров багато зусиль доклав для вдосконалення методики викладання української мови в школах.

Він розробив загальні питання з цієї проблематики, методики викладання фонетики й граматики, навчання орфографії, пунктуації, методики розвитку мови учнів на уроках української мови, створив посібник для вчителів «Як викладати українську мову в початковій школі» (1934), підготував монографію «Методика викладання української мови в початковій школі» (1937), «Методика викладання української мови в середній школі» (1939). С. Чавдаров є автором підручників «Українська мова» для I—IV класів початкової та восьмирічної шкіл, підручників для I—IV класів шкіл слабозорих. Більшість із них витримали близько 30 видань.

У 1940 р. за редакцією С. Чавдарова вперше вийшов українською мовою підручник «Педагогіка» для педагогічних інститутів. Учений був автором більшості його розділів. У підручнику він подав стислий історичний огляд основних напрямків у дидактиці минулого, обґрунтував завдання освіти і навчання у школі, проаналізував поняття «загальна освіта», «політехнічна освіта».

Учений був особисто знайомий із Василем Сухомлинським. Низку розвідок присвятив дослідженню педагогічної спадщини К. Ушинського і А. Макаренка. Варто зазначити, що з виходом у світ праці С. Чавдарова «Педагогічні ідеї Тараса Григоровича Шевченка» (1953) пов'язується заснування педагогічної шевченкіани в Україні.

140 років від дня народження Олександра Грушевського (1877—1942/43), українського історика, літературознавця, громадського діяча, директора Педагогічного музею у 1917—1918 рр., брата Михайла Грушевського

Грушевський Олександр Сергійович народився 12 серпня 1877 р. в м. Ставрополь (нині місто в Російській Федерації). Закінчив історико-філологічний факультет Київського університету (1899). Від 1900 р. — викладач історії в Новоросійському університеті (Одеса). 1906 р. почав викладати українською мовою, за що був звільнений. У 1909—1910 рр. — викладав у Московському, а в 1910—1917 рр. — у Санкт-Петербурзькому університетах. У 1918—1919 рр. — професор Київського університету, у 1920-х рр. — Київського інституту народної освіти.

З вересня 1917 р. по серпень 1918 р. очолював Педагогічний музей. Усвідомлюючи, що новостворені навчальні заклади мають нагальну потребу у відповідних технічних засобах і спеціальній літературі, він активно розпочав упорядкування колекцій музею та його бібліотеки, піклувався про комплектування фондів українською книгою.

Входив до складу Української Центральної Ради. Був головою архівно-бібліотечного відділу Міністерства освіти Української Народної Республіки. Від початку 1920-х рр. — в. о. заступника голови історичної секції ВУАН, директор постійної Комісії зі складання історико-географічного словника українських земель, дійсний член Археографічної комісії, редактор «Історико-географічного збірника ВУАН» (вийшло 3 томи).

Автор понад 100 наукових праць з історії, етнографії, історії літератури. У липні 1933 р. звільнений з роботи, а 9 серпня 1938 р. заарештований як «один з керівних учасників антирадянської української націоналістичної терористичної організації...». Винним він себе не визнав і нікого не обмовив. У жовтні 1939 р. засуджений його до 5-ти років заслання до Казахстану, де працював рахівником, перебуваючи під наглядом міліції. Помер в одній з сільських лікарень 1942 р. (за твердженням місцевих жителів). За іншими даними — 1943 р. у с. Верхньо-Іртишськ (Казахстан). Офіційних даних про його смерть та місце поховання не знайдено. Реабілітований у 1989 р.

150 років від дня народження Осипа Маковей (1867—1925), українського письменника, педагога, публіциста, літературознавця, громадсько-політичного діяча

Осип Степанович Маковей народився 23 серпня 1867 р. в селянській родині в невеличкому містечку Яворові (нині — районний центр Львівської області). Закінчив Яворівську початкову польську школу (1874—1879), згодом став учнем єдиної тоді у Галичині української академічної гімназії у Львові (1879—1887). У 1887—1893 рр. студіював філософію у Львівському університеті.

1895 р. з'явилася його перша збірка віршів «Поезії». Після закінчення університету Осип Маковей присвятив себе журналістиці: був співробітником львівської «Зорі» (1894—1895), працював головним редактором газети «Буковина» (1895—1897). Наприкінці 1897 р. запрошений на посаду редактора новоствореного львівського часопису «Літературно-науковий вістник». З метою встановлення зв'язків з діячами культури Наддніпрянської України двічі відвідував Київ (1897, 1905)

Навесні 1899 р. отримав державну стипендію для молодих письменників у Віденському університеті, де слухав лекції відомих славістів і займався науковими дослідженнями. 1899 р. письменник повернувся на Буковину: викладав україністику в учительській семінарії, в Чернівецькому університеті. Тут захистив дисертацію про Пантелеймона Куліша, сприяв популяризації буковинських поетів Юрія Федьковича, Сидора Воробкевича, письменниці Ольги Кобилянської та ін.

У 1910—1913 рр. жив у Львові, викладав у жіночій гімназії (семінарії).

О. Маковей велику увагу приділяв розвитку педагогічної науки і шкільництва, що знайшло відображення в його критичних дописах і нарисах «Записки професора (нариси зі школи)» (1905), «Причинок до історії народного шкільництва на Буковині (з паперів о. Александра Поповича)», «60 років політики (лист до товариша вчителя на Буковині)» (обидві — 1909), «Реформа учительського семінара в Чернівцях» (1910).

З 1913 р. до своєї смерті письменник обіймав посаду директора вчительської семінарії у містечку Заліщики. Під час Першої світової війни служив військовим кореспондентом, поштовим цензором в австрійському війську. Помер 21 серпня 1925 р. в м. Заліщики (нині Тернопільської області), де й похований.